

Potlej pa pravite: „čemu vse to?“

Vsled višjega sporočila smo preteklo nedeljo in ponedeljek bili v vasi „Tanča gora“ imenovani v Černomeljskem kantonu.

Žalostne reči se tam godijo. Hudi čerm (metljaj ali vrančni ali slezenini prisad) razsaja ondi med govejo živino od 2. dneva tega mesca, kateri dan je prvo živinče ondotnega župana Štefaniča za to boleznijo nanagloma poginilo. Čeravno vsaka nagla bolezen, kakor smo že sto- in stokrat priporočevali, bi imela ljudem opomin biti, nikoli živine natihoma zaklati, ampak vselej berž hiteti k svoji gosposki, da pošlje zdravnika bolezen preiskavat, vendar omenjeni župan ni tega porajtal, in ker mu je neki sosed še celó na serce govoril, naj vola le iz kože dene in meso za dom nasolí in posuši, je to res nesrečni človek storil in morebiti tudi z ženo vred kaj mesá krepanega vola povžil.

Revež v svoji nečimernost ni vedil, da si vola sebi na smert iz kože devlje in da tudi svojo ženo v veliko smertno nevarnost spravlja! Čez nekoliko dni so se mu spustili črni mehurji (črne pike) po roki in z vsemi znamenji, da si je vcepil strupeno krí bolnega vola, je vkljub vse zdravniške pomoči 4. dan žalostno smert storil; — žena tudi s črnim mehurjem na roki je v tem dete porodila; vendar je upati, da jo bojo še oteli.

Kar se je že sto- in stokrat zgodilo, se je pripetilo zopet na Tanči gori — kužna živinska bolezen, ki je do 20. t. m. končala že 20 goved, je končala tudi človeka, kateri se je po nečimernosti sam zavdal in tako zopet očiten izgled svetu razglasil, kako nevarno je, se oskruniti s kervjo take živine, ki za tisto naglo boleznijo zbolí ali pogine, ki se čerm ali metljaj ali vrančni ali slezenini prisad imenuje, in zavolj ktere si gosposke in zdravniki toliko prizadevajo, da bi po vseh potih odvernili veliko nevarnost, ktera žuga živini pa tudi človeku, — al nevedni ljudje nočejo verjeti, da vse to prizadevanje je res potrebno, in v svoji nevednosti še z nosom merdajo, se posmehujejo, skrivé ravnaajo s tako živino ter pravijo: čemu vse to!

Čemu je vse to? vidite žalostno pričo na umerlem županu! Pojte na Tančo goro in prepričali se bote: čemu vse to!

Za domače potrebe kaj.

(Pomóglej zoper mraz.) Pripoveduje se, da na Rusovskem vsak, ki pozimi ali v hudem mrazu se na kak dolg pot podá, jedno jabelko pojé in na to en kozarec merzle vode izpije, toplo in vinsko pijačo pa opusti. Jabelko nek ima to lastnost, da toploto v želodcu napravlja. Ravno tako tudi voda, kakor je znano, naj več toplote naredí. Ta toplota pa, ktera v želodcu nastane, se po celem životu razdelí, in to je vzrok, zakaj, da ravno jabelka in voda zoper mraz pripomorejo.

Še nekaj zavolj dunajske razstave.

Vélikí odbor za dunajsko razstavo je te dni razglasil nektère spremembe zastían razstave, ktere damo berž svojim bravcem in posebno tístim na znanje, kateri se bojo na Dunaj podali. *)

Razstava se bo odperla za ogledovanje že danes štírnajstí dní (v saboto 9. dan majnika) ob devetih zjutraj, in se zaklenila 17. maja zvečer.

*) Vrednik „Novíc“ se bo, ako Bog dá, podal 8. majnika zvečer ali pa 9. majnika zjutraj na Dunaj, in bode stanoval pri svojem bratu v mestu v Wollzeilgasse Nr. 778 v 2. nadstropji (ne dalje od Št. Štefanske cerkve). Ako bi ga utegníl kdo za to ali uno reč vprašati, posebno tak, ki nikoli še ni bil oa Dunaji, naj pride k njemu v imenovano stanovanje, zlasti zjutraj; kar bo mogel, bo rad vsakemu postregel. — Toliko na mnoge vprašanja.

Za razstavo namenjena živina se bo sprejemala 8. majnika, in 18. se ima zopet odgnati.

Mašíne za priznanje premij se bojo skušale že 7. in 8. maja.

Premije se bojo delile 15. majnika, srečkanje (lozanje) bo 16. majnika.

Etimologične drobtinice.

Na željo našega visokoučenega gosp. Dav. Terstenjaka zapišem za slovník nekaj slovenskih imen, ki gore in vasi pomenijo. In te so: Ojstrica, (kakor že vsem znano, najvikša ost Žolcbahskih gor), Radoha, Oršova, Škarje, Brana (drugi nižji deli ravno teh gorá).

Tolst, (Nemci pišejo „Dost?“) Pečovnik, Slovník, Vipota so hribi krog Celja.

Malič, Goznik in Merzlíca se vlečejo od Laškega proti zapadni strani.

Kreven, Kislica, Kožíček in Podgora so deli Kozjaka, ki k Pohorskim goščavam spada.

Berdo, Otok, Čeplje, Šokat, Tajno, Rore so imena vasi na Gornjem gradu.

In tako še imamo po Slovenskem mnogo mnogo lepih imen, katerih korenin ne poznamo še vseh. Dobro bi bilo toraj, da bi domorodci vsak v svojem kraji takih imen pozvedili in jih v „Novicah“ naznanili. Slavni gosp. Terstenjak bi nam že nektère razložili. Naberajte in povejte!

Janko Vijanski.

Nova knjiga.

Barth. Kopitar's kleinere Schriften sprachwissenschaftlichen, geschichtlichen, ethnographischen und rethistorischen Inhaltes. Herausgegeben von Dr. Fr. Miklosich. Erster Theil. Wien 1857.

V popisu svojega življenja, pisanem leta 1839, ktere-ga je gosp. dr. Miklosiç na svetlo dal v prvem (do zdaj še edinem) zvezku slovanske biblioteke (slavishe Bibliothek), spominja slavni naš rojak Kopitar razun večjih bukev več svojih manjših sostavkov, raztresenih po tem in unem časniku njegove dôbe.

Kdo bi si ne bil želel k boljšemu spoznanju tacega moža vse te njegove spise v roke dobiti! Ali kako priti do raznih tadanjih časnikov, in kako najti iz njih Kopitarjeve sostavke, po navadi ne podpisovane?

Močno je torej ustregel vsem Kopitarjevim spoštovavcom njega preučeni naslednik gosp. Miklosiç, da je pod gori postavljenim naslovom razglasil prvi del Kopitarjevih malih spisov, za katerim pride tudi drugi del v kratkem na dan, kateri bo obsegal popolno kazálo cellega dela in pa dodatke in opazke gosp. izdatelja.

Pervi ta del obsega (zraven že omenjenega življenjopisa) 48 o raznih prilikah nemško pisanih, zares klasičnih sostavkov od leta 1809 do 1816 zlasti iz „Annalen der Literatur und Kunst“, „vaterländische Blätter“, „Wiener allg. Literaturzeitung“ in družih.

Iz vsega se očitno vidi, da je rajni Kopitar, Slovan z dušo in telesom, bil pred vsem družim živ prijatelj človeštva sploh, ki se ne more drugač oblažiti kakor samo z národno omiko, in pa prijatelj lepe Avstrije (kakor jo pogostoma imenuje) posebej, kateri vedno priporoča, naj bi bila, kolikor dopuščajo vladne zadeve, vsem svojim národom pravična in dobrotljiva, naj bi zlasti, ker samo ona ima pod sabo Slovane vseh narečij (ne le eno ali dve kakor Rusija), ona ustanovila slovansko akademijo in bila živa podpornica slovanske vednosti. Ali z enako gorečnostjo kakor za Slovane, povzdiguje svoj glas za vse druge avstrijske narode, za Vlahe ali Rumunce, za Gerke, Madjare in Nemce, katerim sosebno pogostoma svetuje popravo napčnega pravopisja.

Te bukve, tega smo si v svesti, bodo tudi drugim omikanim Slovanom, zlasti Čehom, ki Kopitarja doslej niso v čisljih imeli, pokazale drugo, lepšo podobo njegove popred nepoznane duše.

Zgolj v slovensko gramatiko segata sosebno dva so-stavka: obširen (na 18 straneh) pretres knjižice: Nemško-slovenske branja, ki jo je leta 1813 v Gradcu na svetlo dal Jan. N. Primic, prvi učnik slovenščine v Gradcu, in pa naznanilo Stalder-jevega „Versuch eines schweizerischen Idiotikons (Aarau 1812), iz kterega Kopitar razlaga več na Slovenskem navadnih besed tuje podobe, kakor fleten od „flät“ (hübsch), zal od „doll“ (nett gekleidet), knoflja od „Glofe“, šapel od „Schappel“ itd. — V presoji Primicovega branja, spodbijaje brez izjeme vsako rabo spolnika ali člena (ta), kterega še kdo dan današnji terdo zagovarja, med drugimi tudi svojo slovensko gramatiko popravlja takole: „Selbst das Kopitarsche (Gramm. S. 215): ktiro kravo si drajši prodal, to pisano al to černo? ist nicht im Geiste unseres Dialektes; unser Landmann sagt: Ktiro kravo si drajši prodal brezo al dimo? Aber auch beiwörtlich setzt er keinen Artikel, wo ihn Germanisierer noch nicht verführt haben, z. B. danas moremo kozo zaklati, — ktiro? pisano ali belo? Ne pisane, ne bele, ampak černo.“

Knjiga obsega 24 pol, velja 3 fl. in se dobiva pri vseh bukvarjih.

Drobtinice

iz Jakob Sajovec-ovega rokopisa istriško-vlaškega slovnika.

Pohiščina.

ist. vlaško. slov.

Aca, nit.
Aku, šivanka.
Biču, gajzlja.
Čaptirú, glavnik.
Čeruša, pepél.
Firu, senó.
Foku, ogenj.
Hertáča, kertača.
Izbu, peč.
Kalesínu, voziček.
Kamara, soba.
Kandelíru, svečnik.
Kanova, klet.
Kantrída, stol.
Karóca, kočija.
Kase, hiša.
Kerbúru, oglje.
Ključú, ključ.
Klopetú dir kase, hišni zvon.
Košinu, podglavnik.
Koratu, dvorišče.
Kuhine, kuhinja.
Lanconu, rijuha.

ist. vlaško. slov.

Merletari, brisa.
Metorá, metla.
Moketelé, useknjač.
Okna, okno.
Ola, lonec.
Ovesú, oves.
Patu, postelja.
Plamikú, plamen.
Podu, tlak.
Ponjava, odeja (kolter).
Pragu, prag.
Provaža, stranišče.
Sedla, sedlo.
Spegelú, ogledalo.
Striha, streha.
Sviča, sveča.
Škalelé, štenge.
Škandu, miza.
Škanju, klop.
Škarelé, škarje.
Uša, vrata.
Uzda, ujjda.

(Dalje sledi.)

Smešnice.

— Ko je neki skupuh precej veliko dnarjev zgubil, se je na oreh blizo hiše obesel. Njegov hlapec, to vidivši, priteče mu na pomoč, odreže vèrv, na kateri je visel, in ga tako smèrti reši. Od začetka je gospodar hlapca grajal: zakaj ga ni pustil umreti; ko je pa nekaj časa potem zgubljene dnarje zopet nazaj dobil, je bil ž njim zadovoljen ter ga je hvalil. Dvé leti ste minule; hlapec prosi gospodarja za svoj zaslužek, ki mu ga dá, samo štiri groše mu priterga. Na vprašanje hlapčev: kaj nek misli, da mu ne plača celega zaslužka za mnogoletno zvesto službo? odgovori skupuh: „Kaj pa šel misliš, da sem ono vèrv ukral, ki si mi jo pred dvéma letama prerezal ko sem na njej visel? Bila je še

čisto nova, in ti bi bil imel vozél odvezati, ne pa vervi prerezati!“

— Dva prijatelja sta si konja kupila. „Kadar bom jez jahal — reče prvi — boš ti šel, in kadar boš ti šel, bom pa jez jahal.“ — Drugi je bil s to pogodbo popolnoma zadovoljen.

A. K. Cestnikov.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Savinske doline na Štaj. 20. aprila. Fr. Z. — Naj v kratkem povém, kako se nam je kaj zima letos obnesla. Sterneno žito, hvala Bogu, kar ga je bilo v jeseni le nekoliko prej sejanega, stoji prav lepo; kar ga je bilo pa pozne setve, posebno reži, je pa zlo poginilo, tako, da ga morejo podoravati, in drugo sejati; laška detelja nam je tudi tako pognjila, da bomo težko v našem kraji seme dobili za drugo leto; terta, posebno v nizkih gorica, je tudi nekoliko škodo terpela, pa vendar manj od lani; sena in navadne domače detelje, kakor kaže, bomo letos obilo pridelali, ker je vreme dosihmal zelo ugodno.

Iz Dervanja na Štaj. 18. aprila. Tam, gde se proti večeru orjaške koroške planine čez Radl in Remšnik v Šobr in Kozjak ponižavajo, se od začetka zmešano dvigujejo večidel pogojzdeni bregovi, potem pa se prijazni humci in griči večkrat lepo zversteni pod imenom „slovenskih goric“ razprostiraje med Muro in Dravo čez Ljutomer v Medjumorje zgubljajo. V sredini totih blagoslovljenih „slovenskih goric“, ktere zavolj rodovitnih vinogradov in sadovnikov, lepih njiv in ledin slovijo, se nahaja tesneje med Pesničo in Ščavnico, blizo tisočletne cerkve sv. Benedikta, mala Dervanjska dolinica, v kateri, drage „Novice“ biva Vaš prijatelj, kateri čedalje bolj se peresa odvaža, ker se njegovo delo nič kaj spisarno mizo ne ujema; le ob perložnosti kake verste načerka, kakor sledeče brez pripravljanja.

Koristnega za ljube Slovence, prijetnega in novega ravno nič posebnega ne vém; naj bojo zadovoljni, kar jim zapišem. — Imamo zdaj skoraj vseh kmetijskih opravil na kupe, ker nas je dolga zima v eno mer terdo držala; al zdaj nam pripuša lepo vreme se dela od kraja lotiti. Veter je zemljo osušil; žita se vendar lepo kažejo; le nektera odsončna setev je redka ali njiva čisto prazna, da se mora z jarino posejati. Terta je v nižinah sicer enmalo pozebla; al zdaj že hitro žene in lepe kaveurke spuša, tako, da bo marsikter vinogradnik kup zateknil, čeravno je vincarjom in dninarom plača malokdaj tako visoko narasla: na 12 do 20 krajc. in še dovelj vina s kruhom. Vinska cena je še zmiraj lepa, al tudi stroški in trudi se zdaj lahko porajtajo. — Debeli sneg je mnogo dreves, posebno češpelj razcepil; še hujo nepozabljivo škodo je pa naredil letos zajec, da še tolike škode nihče ne pomne: v vinogradih je terto oškodoval; še več, tisoč in tisoč, je pa žlahnih dreves, celó bedro debelih, ostrugal. Tožba na tožbo gre nad lovce, — al škode ni mogoče poverniti. Koliko še bo lov preprirov naredil, preden bo vredjen! Divjačine ni veliko in za en del bi jo mogli lepo špogati, da bi marsikteri kos mesa in dober kup klobuke dobivali; za drugi del naj bi jo celó iztrebili, da nebi toliko pohajačev in nepotrebnih trudov bilo in bi se tako neprecenljiva škoda ne zgodila. Letos je veliko pomanjkanje za žlahne ceplenike; še divjakov ni nikjer viditi. Zalostno je, da se naši ljudi tako malo za sadjorejo trudijo, ker jim vendar velik dobiček donáša. V našem blagem kraji je vsaki kot priležen za sadno drevó. Dve leti že nismo imeli sadja v naši okolici; letos se veselimo lepo cyetečih drevesic. Ako Bog dá, Vam obljubim, koliko bo le mogoče, sadnih pešk poslati. Drugod ne daleč od nas so prodavali jabelka pozimi čudovito drago, kakor vino po 4 in 5 fl. vedro. (Kon. sl.)

Iz Ljubljane. Njih c. k. apost. Veličanstvo so 13. dan t. m. predstojnici ljubljanskih nun, gospé materi Alojzii Petričevi v priznanje njenih zaslug za šolstvo zlati